

JYX



JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Piippo, Laura

Title: O kävi täällä

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © 2020 Nuoren voiman liitto

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Piippo, L. O kävi täällä. Nuori voima, (3-4), 74-75. <https://nuorivoima.fi/lue/arvio/o-kavi-taalla>

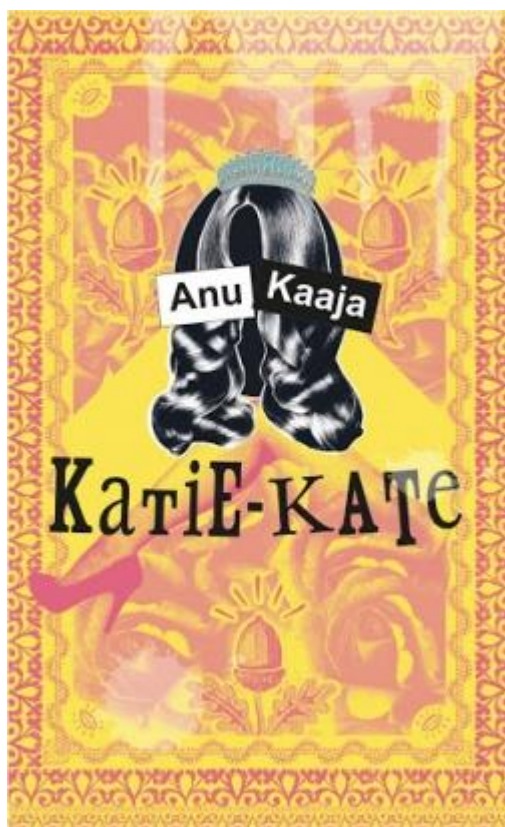
NUORI VOIMA

O kävi täällä

ARVIO

LAURA PIIPPO
3.12.2020

Anu Kaajan *Katie-Kate* on monta asiaa, mutta myös Anja Kaurasen Sonja O.:n nykyaikainen vastine ja vastakohta. Siinä missä Sonja O haluaa liikaakin, on Katie-Kate välinpitämätön.



Anu Kaaja: *Katie-Kate*. 262 s. Teos 2020.

M: Mitä seuraavaksi tapahtuu?

O: Minä esiinnyn päähenkilönä tässä.

M: Oletko koskaan aiemmin ollut päähenkilönä missään? En ole. [--]

(*Katie-Kate*, 7–9).

Anu Kaajan kolmas teos *Katie-Kate* (2020) hyödyntää tekijän aiemman tuotannon tapaan laajasti intertekstuaalisuutta ja intermediaalisuutta. Romaani törmäyttää nettipornon diskurssin ja

tunnistettavat graafiset elementit Disneyn yksinoikeudella hallinnoimaan prinsessakuvastoon, Ison-Britannian kuningasperheen ympärillä vellovaan, vuosikymmenet ylittävään mediaspektaakkeliin sekä niihin kietoutuvaan suureen kertomukseen ikuisesta romanttisesta rakkaudesta.

Kerronta seurailee vaihtelevalla etäisyydellä kolmekymmentäjotainvuotiasta ”skandinaavisesta kotimaastaan” Lontooseen nolkytluvulla muuttanutta naista, joka ajautuu työstä toiseen ja etsii itseapukirjallisuudesta tuttua ”omaa polkuaan” ja omaa autenttista itseään. Hän saa ja ottaa itselleen nimen Katie-Kate, mutta häntä kutsutaan kertomuksen lomassa myös Åsaksi. Katie-Katena hän asuu jonkin aikaa Helen ja Roger -nimisten rojalistieläkeläisten luona heidän lontoolaisessa esikaupunkikodissaan, toimii näiden halusta **Kate Middletonin** eli Cambridgen herttuatar Catherinen kaksoisolentona ja ryhtyy monimuotoiseen suhteeseen asuinkumppaniensa kanssa – ja lopulta katoaa.

[R]omaani erittelee vaihtuvien typografisin ratkaisuin ja sanaleikein erilaisia luokan, sukupuolen, seksuaalisuuden, maun ja vallan performansseja.

Romaani on rakenteeltaan episodinen. Kerronta liikkuu ajallisesti eteen- ja taaksepäin: joku tai jokin on vasta tulossa, jotain juuri luettua on jo ehditty pyyhkimään yli. Välillä seurataan kohtauksia kolmen keskushahmon yhteiselosta tai yksityisyydestä, rakennetaan oman elämän unelmakarttaa, kuunnellaan Åsan puhelinkeskusteluja, käydään läpi Disneyn huvipuistomaailmoissa työskentelevien prinsessojen työehtoja tai otteita Prinsessa **Dianan**, Herttuatar Catherinen tai muiden kuninkaallisten (media)elämistä ja seurataan glamourmalli ja yrittäjä **Katie ”Jordan” Pricen** elämäntarinaa. Näissä tarkasteluissa romaani erittelee vaihtuvien typografisin ratkaisuin ja sanaleikein erilaisia luokan, sukupuolen, seksuaalisuuden, maun ja vallan performansseja. Erityisen riemastuttava on jakso, joka risteyttää Katie Pricen ja hänen aviomiehensä **Peter André**n kotiseksivideon kuvauksen ja kuninkaallisista häistä kertovan uutisen vaihtamalla näiden kerrontatyylit päittäin.

Katie-Katen luvut on nimetty erilaisten nettipornokategorioiden mukaan, ja usein ne myös taitavasti lainaavat ja kerrostavat kustakin kategorista johdettuja metaforia ja tekstirakenteita. Blowjob-luku rakentuu erilaisille oraalille kielikuville, anaaliseksi kategorisoitu luku (vale)litteroi pornovideon dialogin anaalisen tarkasti. Teosta kehystää alussa ja lopussa kohtaus, jossa M(inä) haastattelee O:ta. Rakenne on lainattu nettipornon konventiosta, jossa hyvillään olevaa pääosan esittäjää haastatellaan katsojan vakuuttamiseksi ekstradiegeettisesti ja fiktionulkoisuutta tavoitellen ennen ja jälkeen aktin.

Hyvä esimerkki romaanin tavasta laskostaa merkityksiä on juuri O, joka on kirjain, nolla, tyhjä ympyrä, vihkisormus, kahleenkaltainen rannerengas ja ruumiinaukko. Tämän lisäksi se on Åsan skandinaavisen nimen alkukirjaimen tunnusmerkki, joka englanninkielisessä ympäristössä hiljenee ja katoaa. Samalla tapaa uuden kutsumanimen saa myös **Anja Kaurasen** (nyk. Snellman) romaanin *Sonja O. kävi täällä* (1981) nimihenkilö: hänen slaavilainen sukunimensä on suomalaisille niin vaikea, että se tyypistyy suussa pelkäksi O:ksi. Romaaneissa on yhtymäkohtia muutenkin: ne hyödyntävän samanlaista kehyskertomuksen rakennetta, vaihtelevat tekstilajeja ja asentoja yleisöön nähden ja perkaavat julkaisuaikansa naiskuvaa ajassaan kiinni olevien diskurssien kautta. Intensiiviteetti on kuitenkin erilainen: siinä missä Sonja O. kapinoi, riipii, on raivokas ja älyllinen, on Katie-Kate enimmäkseen kyllästynyt. Hän on tietyllä tapaa Sonja O:n vastakohta: Katie-Kate ei ajaudu uusiin tilanteisiin ja suhteisiin siksi että hän haluaisi niin kiivaasti vaan siksi, ettei hän halua oikein mitään. Kumpikin romaani on tietoisesti kaunokirjallinen, flirttaillen runsaista sitaateista huolimatta enemmän fiktiivisyyden kuin dokumentaarisuuden kanssa.

Hyvä esimerkki romaanin tavasta laskostaa merkityksiä on juuri O, joka on kirjain, nolla, tyhjä ympyrä, vihkisormus, kahleenkaltainen rannerengas ja ruumiinaukko.

Katie-Katen aristoteelisen kaaren huipulle kipuaa fantasmaattinen jakso, jossa monarkian kuoltua kaikki sadat ja tuhannet Prinsessa Dianasta otetut kuvat perustavat sen tilalle uuden, Battle Royale -henkisen järjestyksen. Luku tuo mieleen **Lewis Carrollin** satiirisen *Liisa Ihmemaassa* -romaanin (1865) unenomaisen loppuhuipennuksen, jossa Herttakuningattaren (rooli, joka juuttuu ikuisesti useimpien (satu)prinsessojen odotushorisonttiin) komentama fiktiivinen monarkia ja samalla koko Liisan unen todellisuus sortuu kaaokseen korttipakkasotilaiden rivien levitessä ja romahtaessa.

Romaani asemoi lukijansa jo ennen prologia: ”Olet katsomaisillasi pornoa. Selaimesi on salatussa tilassa eikä muista jälkikäteen sivustoja, joilla seuraavaksi vieraillet.” Seksuaalisesti virittynyt ja monenkirjava pornografinen kuvasto vaikuttaa lukijan ja teoksen affektiiviseen suhteeseen, johon sekoittuu lukijasta riippuen hämmennystä, riemua, inhoa ja kiihotusta. Vaikka porno irrotettaisiin alkuperäisestä yhteydestään ja liitettäisiin uuteen, säilyttää se silti osan omasta logiikastaan. Teoksen suhde kuvastoonsa on kriittinen, mutta kritiikki kohdistuu enemmän erilaisiin kategorioihin, niiden ahtauteen, vallan kasautumiseen ja valintojen rajallisuuteen, kuin kuvastoon sinänsä. Tämä resonoi mediatutkija **Susanna Paasonen** esittämän argumentin kanssa: porno ei ole yksi vaan monta, eikä sitä itsessään voida rajata erilaisten ongelmien lähteeksi tai erityiseksi ongelmien alueeksi. Teoksessaan *Pornosta* (2015, 9) Paasonen kirjoittaa, että eri genrejä tulee arvioida suhteessa niille ominaisiin vaikutuksiin. Hyväksi koettu porno kiihottaa, mutta kokemus voi olla myös ristiriitainen tai täysin päinvastainen: erilaiset tuntemukset sekoittuvat ja nivoutuvat toisiinsa peruuttamattomasti ja erottamattomasti.

Kaajan romaani hyödyntää taajaan erilaisia sitaatteja ja muuta löydettyä materiaalia ja listaa lopuksi lähteensä. Erilaiset selitteet – jollaisena lähdeluetteloakin voi teoksen alkusanojen ohella pitää – ovat konseptuaalisen kirjallisuuden ja taiteen yhteydessä olleet aina tyypillisiä, ja niiden käyttö näyttää viime aikoina lisääntyneen ja valtavirtaistuneen. *Katie-Katessa* lähteistys toimii tekstienvälisyyden aukikirjoittamisen keinona. Myös tämä voidaan asettaa pidempään kirjalliseen jatkumoon: jälkimodernistisen kirjallisuuden suosimat abstraktiot teksteistä ja tekijyyksistä konkretisoidaan ja avataan jo tekstin tasolla. Lukijaa kutsutaan niiden tunnistamisen sijaan rakentamaan tulkintaansa niiden päälle.

Toiston radikaalius ei liity niinkään yhdennäköisyyksien paljastamiseen kuin niihin pieniin eroihin, jotka alkavat tulla esiin sitä mukaa, kun samaa koetellaan eri asennoissa uudelleen ja uudelleen.

Joskus löydettyjä aikalaistekstejä ja tekstienvälisyyksiä hyödyntävät teokset uhkaavat jäädä hiukan yksiulotteisiksi, jos ideasta ei saada irti paljon sen esittelyä enempiä. *Katie-Kate* taas on havainnoissaan runsas, terävä, huumorintajuinen ja pitkäjänteinen. Toiston radikaalius ei liity niinkään yhdennäköisyyksien paljastamiseen kuin niihin pieniin eroihin, jotka alkavat tulla esiin sitä mukaa, kun samaa koetellaan eri asennoissa uudelleen ja uudelleen. Tämä toiston logiikka kertautuu *Katie-Katen* – tai *Åsan* – katselemassa pornossa, loputtomissa Helenin hamstraamien lehtien prinsessakuvissa ja päivissä, jotka seuraavat toistaan lähes toistensa kaltaisina.

Lopulta *Katie-Kate* vain esittää pääosaa kirjassa, jonka lukija lukee ja johon projisoi omat tunteensa ja toiveensa. Emme tiedä, mitä jää, kun kamera sammuu ja kirja päättyy. Pienistä eroavaisuuksista ja kauneusvirheistä avautuu uusia mahdollisuuksia: *Katie-Kate* katoaa tarinasta, kun hän huomaa olevansa ei-sittenkään-kylliksi Kate Middletonin muttei myöskään aivan-riittävästi Dianan näköinen. Hän kieltäytyy astumasta autoon, joka törmäyttää Lady Din pariisilaiseen siltapilariin. *Katie-Kate* ja *Katie-Kate* ovat tarjotuista tyhjyyksistä ja niitä täyttävistä ohuista identiteeteistä huolimatta monikerroksinen romaani ja hahmo, muutakin kuin mitä lukija ajattelee tämän esittävän.